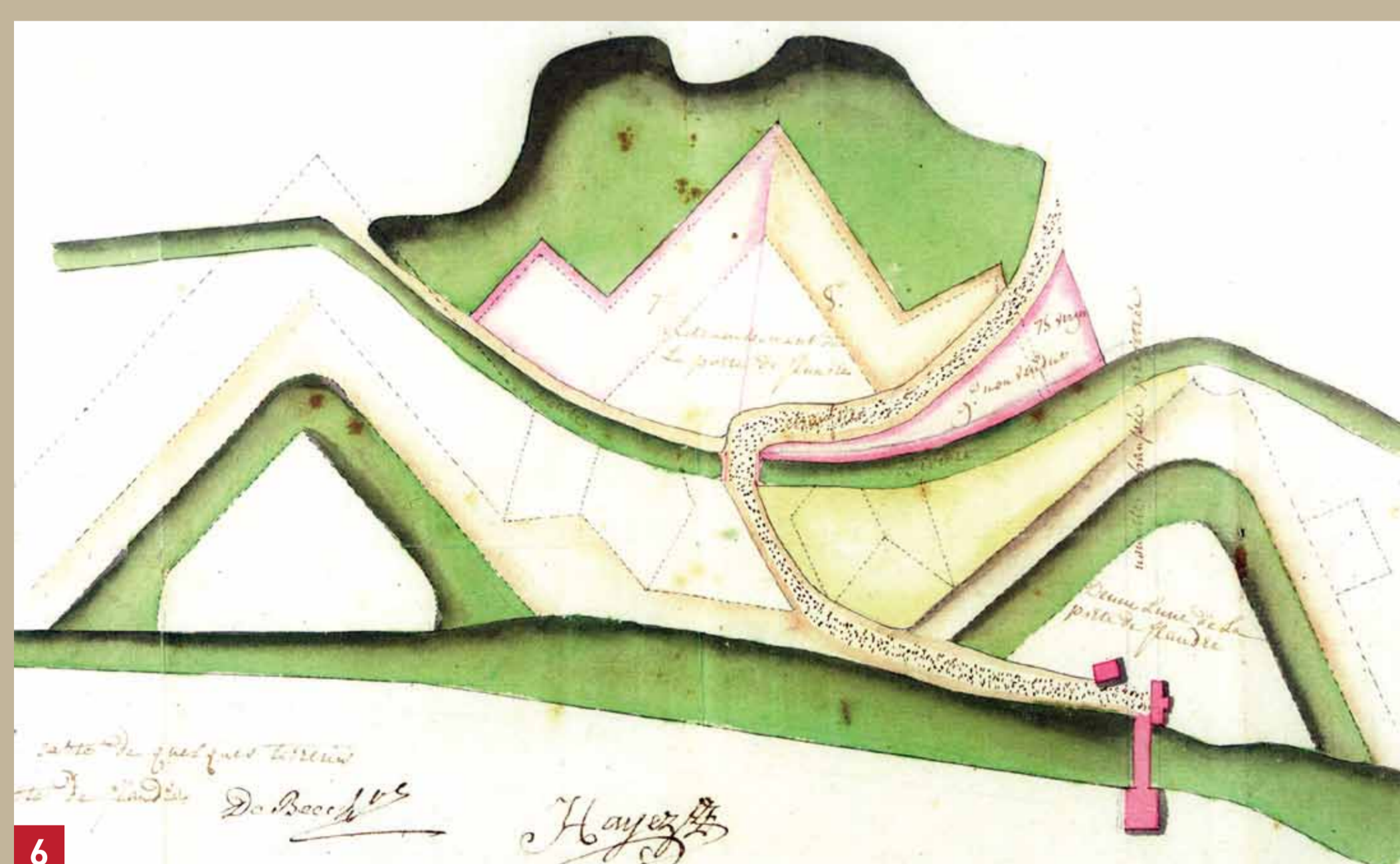
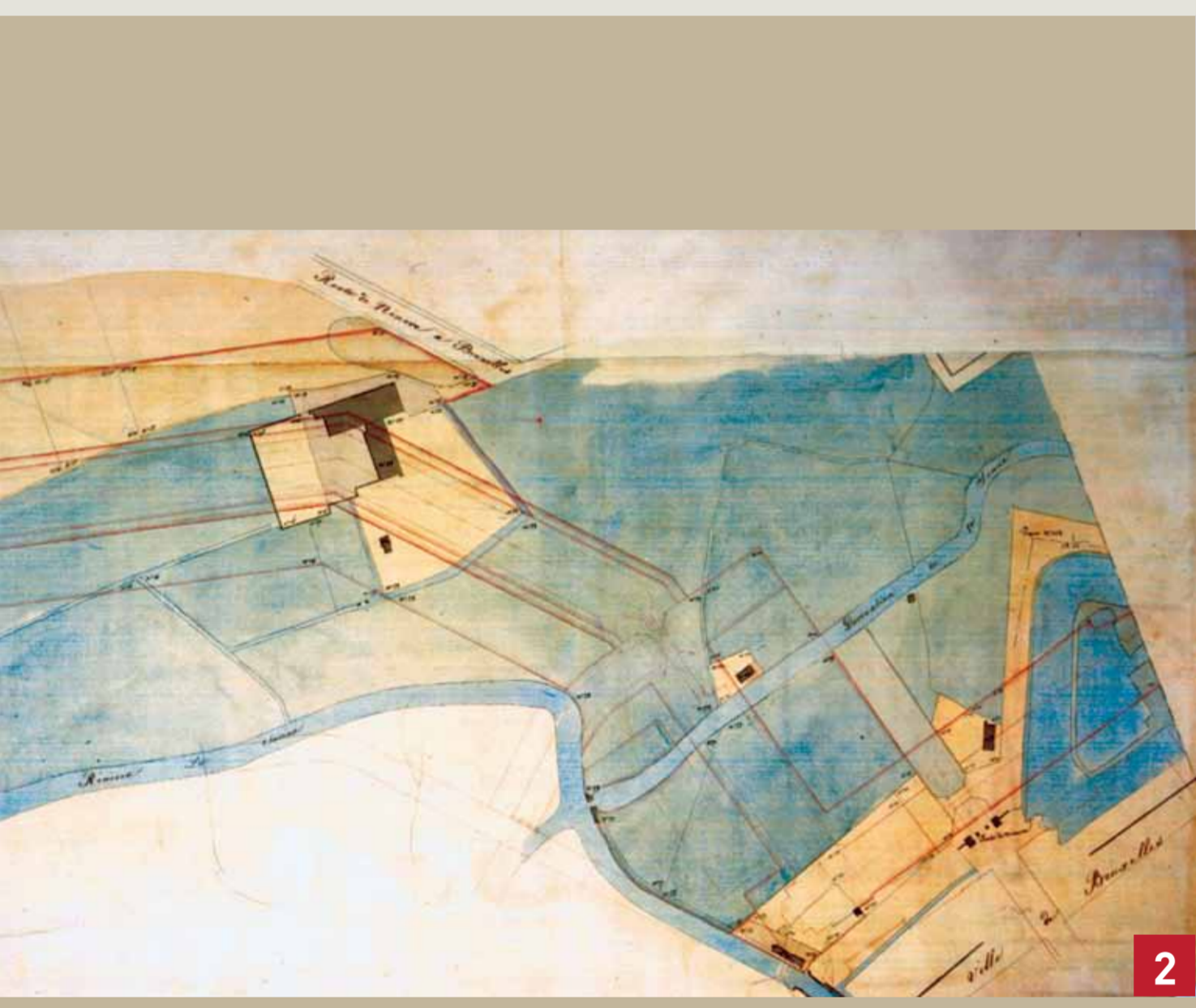
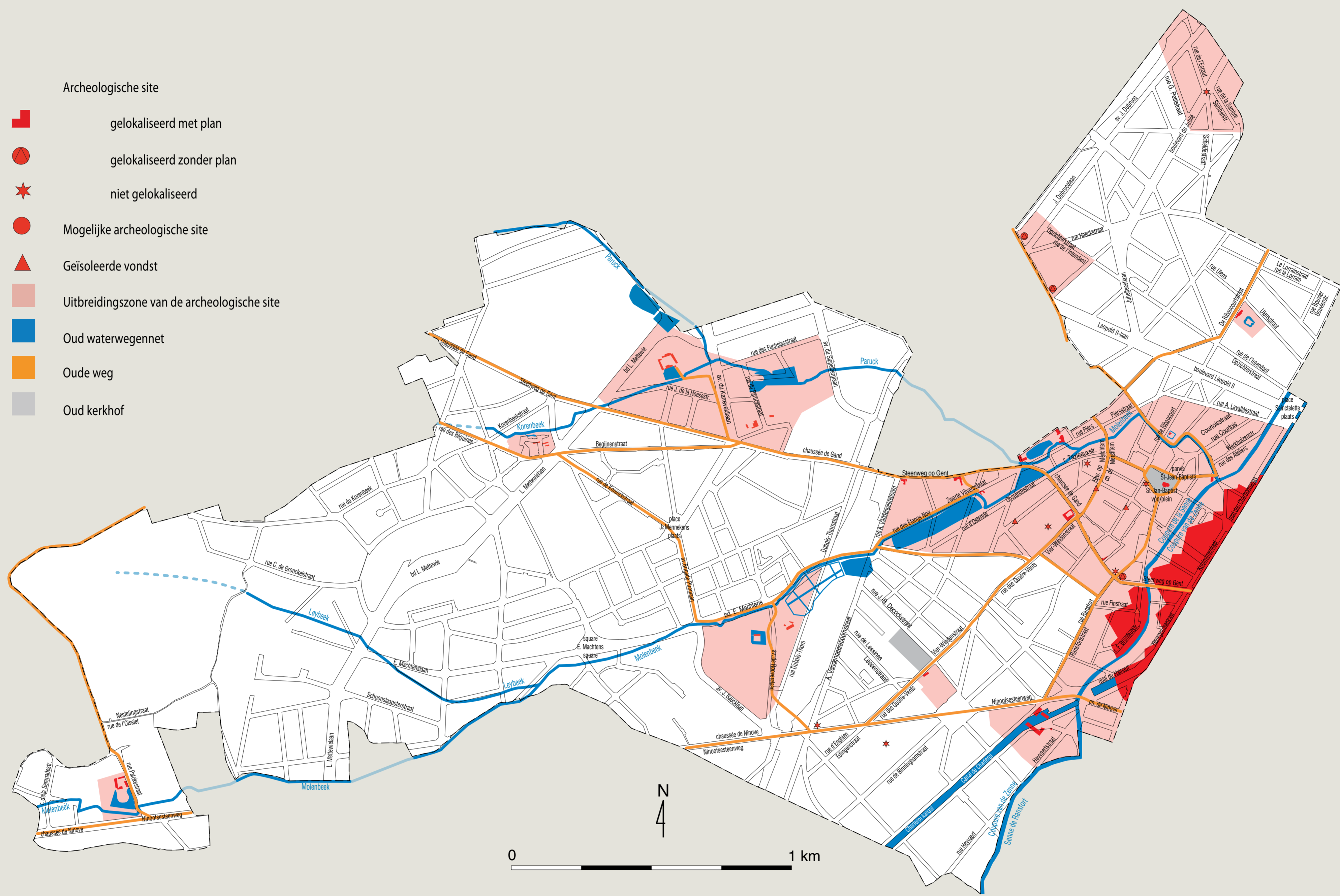

LES LIENS ENTRE UN FAUBOURG ET LA VILLE DE RELATIE TUSSEN EEN BUITENWIJK EN DE STAD

Les découvertes et les zones de potentiel archéologique recensées sur la carte de Molenbeek-Saint-Jean démontrent combien l'histoire du village est imbriquée dans celle de la ville de Bruxelles. Depuis le Moyen Âge, les interactions ont été fortes, au point de vue paroissial et surtout territorial. Les aménagements urbains décidés par la Ville ont sensiblement modifié le village et ses abords immédiats : voies de communication, établissement d'ouvrages fortifiés protégeant la deuxième enceinte, rectifications des limites communales, création du canal de Charleroi... Les découvertes les plus anciennes concernent quant à elles le Néolithique et l'Époque romaine.

Wanneer we de ontdekkingen en de archeologische potentiële zones bekijken op de kaart van Sint-Jans-Molenbeek, wordt al gauw duidelijk dat de geschiedenis van het dorp sterk vervlochten is met die van de stad Brussel. Al in de middeleeuwen bestonden er sterke banden, zowel parochiaal als – en vooral – territoriaal. Stadsontwikkeling en andere werken zorgden ervoor dat het dorp en haar omgeving sterk gewijzigd werden: de aanleg van verbindingswegen, de bouw van vooruitgeschoven verdedigingswerken bij de tweede stadsomwalling, het rechtekken van de gemeentegrenzen, het graven van het kanaal van Charleroi, ... De oudste ontdekkingen in Sint-Jans-Molenbeek gaan terug tot het neolithicum en de Romeinse tijd.

Site archéologique	Archeologische site
localisé avec plan	gelokaliseerd met plan
localisé sans plan	gelokaliseerd zonder plan
non localisé	niet gelokaliseerd
Site archéologique potentiel	Mogelijke archeologische site
Découverte isolée	Geïsoleerde vondst
Zone d'extension du site archéologique	Uitbreidingszone van de archeologische site
Réseau hydrographique ancien	Oud waterwegennet
Ancien chemin	Oude weg
Ancien cimetière	Oud kerkhof

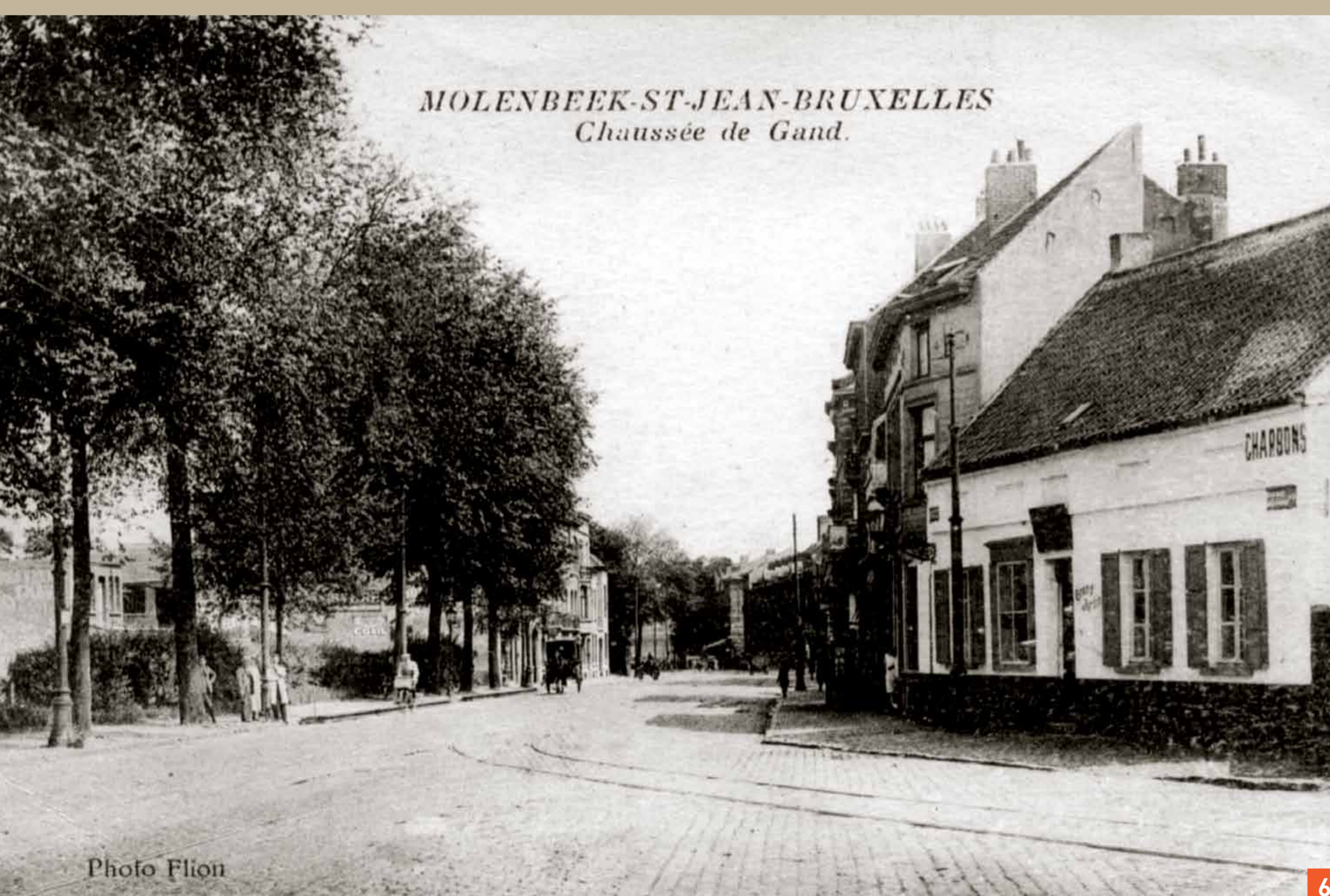
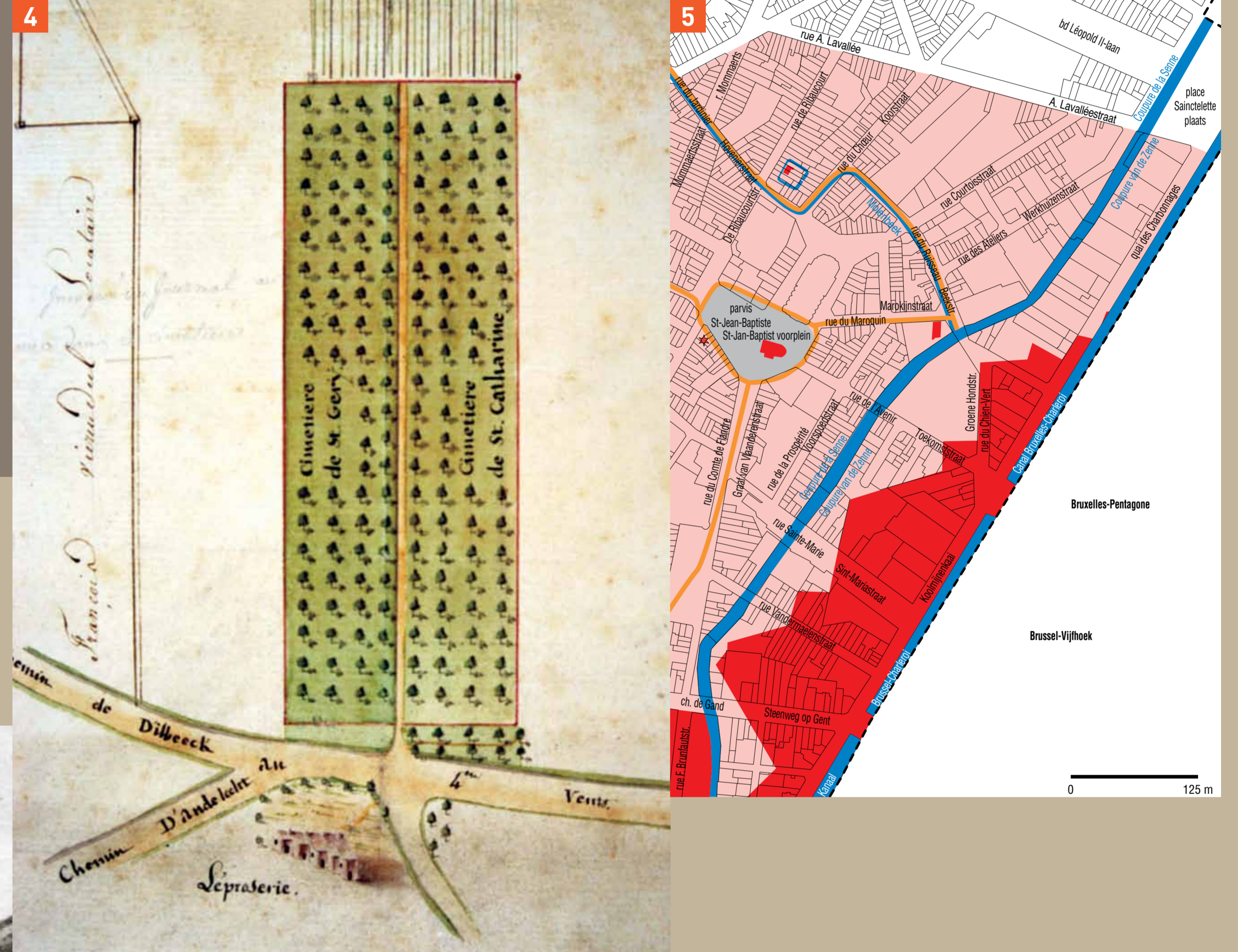
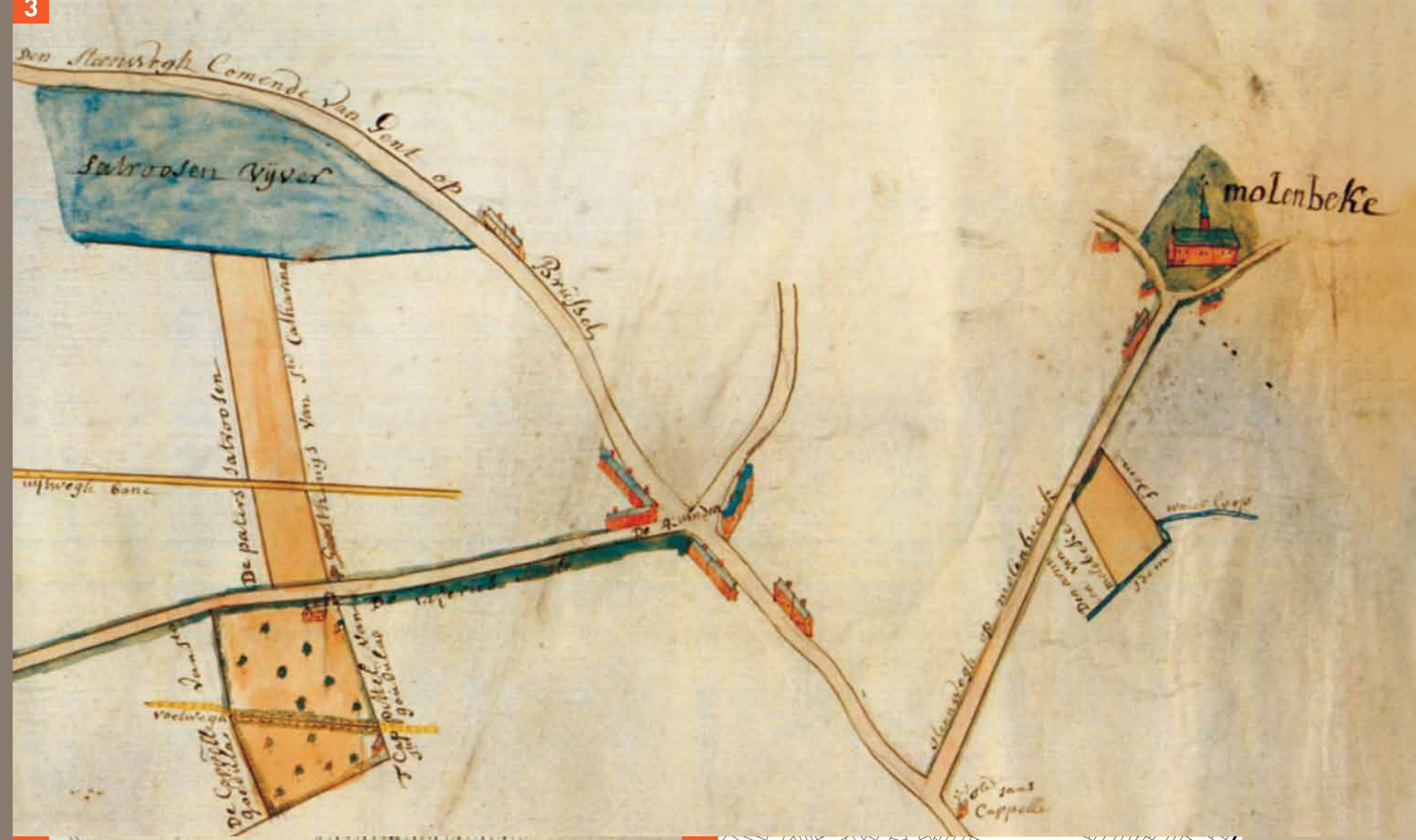
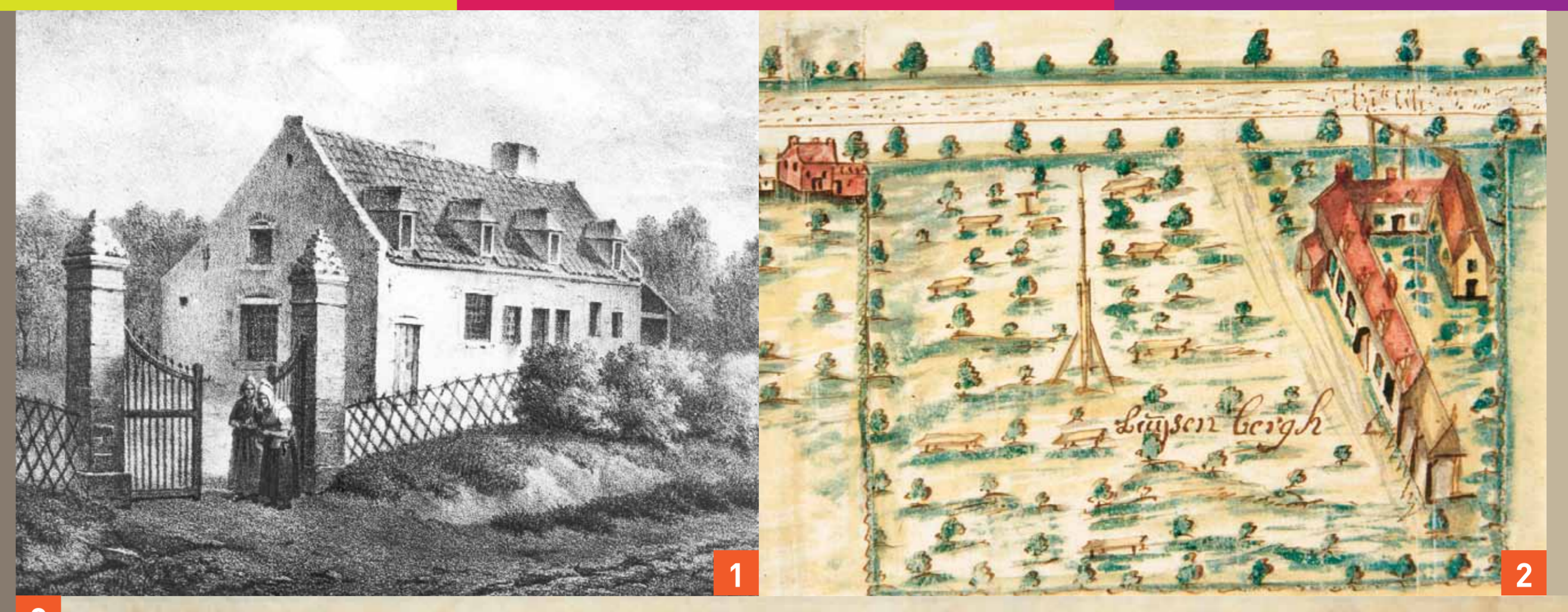
- 1** Carte des sites et des découvertes archéologiques.
Kaart van de archeologische vindplaatsen en vondsten.
- 2** Les derniers bâtiments de la ferme de Ransfort et l'emprise du canal de Charleroi, 1829 (AGR).
De laatste gebouwen van de Ransforthoeve en de aanlegbreedte van het kanaal van Charleroi, 1829 (AR).
- 3** Fer de lance trouvé dans un puits romain.
Laekenveld, fin du IVe – début du Ve siècle.
Speerpunt gevonden in een Romeinse waterput.
Laekenveld, eind 4e – begin 5e eeuw.
- 4** Peigne en os, découvert dans un puits au Laekenveld.
Époque romaine.
Benen kam gevonden in een waterput, Laekenveld.
Romeinse tijd.
- 5** Travaux réalisés dans le cadre de l'élargissement du canal de Charleroi à hauteur de la chaussée de Ninove, 1928 (coll. Dexial).
Werken ter hoogte van de Ninoofsesteenweg ter verbreding van het kanaal van Charleroi, 1928 (verz. Dexial).
- 6** Retranchement et demi-lune de la porte de Flandre, XVIIIe siècle (AVB).
De verschansing en de ravelijn van de Vlaamsepoort, 18e eeuw (SAB).
- 7** Maison du XVIIe siècle près des Étangs Noirs, début du XXe siècle (AVB).
Woning uit de 17e eeuw in de omgeving van de Zwarte Vijvers, begin 20e eeuw (SAB).

UN VILLAGE ET UNE CHAUSSÉE EEN DORP EN EEN STEENWEG

Le village s'est principalement développé à partir du XIIIe siècle. Un premier noyau s'égrenait de part et d'autre du Steenwech, l'actuelle chaussée de Gand, axe routier et commercial de premier plan reliant la Flandre à la Rhénanie. L'habitat se concentra d'abord entre la porte de Flandre et le carrefour des Quatre-Vents (auberges, grange aux dîmes du chapitre de Sainte-Gudule, chapelle dédiée à saint Jean...). Un second noyau se trouvait au nord de la chaussée, autour de l'église Saint-Jean-Baptiste. À l'écart du village, on recensait aussi plusieurs fermes, des moulins à eau, une léproserie, de même que les cimetières des paroisses Saint-Géry et Sainte-Catherine.

Het dorp ontwikkelde zich voornamelijk vanaf de 13e eeuw. Een eerste woonkern was aan beide zijden van de Steenwech (de huidige Gentsesteenweg) gelegen. Deze belangrijke verkeers- en handelsweg diende als verbindingsweg tussen Vlaanderen en het Rijnland. De bewoning concentreerde zich in eerste instantie tussen de Vlaamsepoort en het kruispunt Vierwinden (herbergen, een tiendschuur van het kapittel van Sint-Goedele, een kapel die aan Sint-Jan gewijd was, ...). Een tweede kern lag ten noorden van de Gentsesteenweg, rond de Sint-Jan-Baptistkerk. Net buiten de dorpskern trof men eveneens diverse boerderijen aan, watermolens, een leproserie, en de kerkhoven van de Sint-Goriks- en de Sint-Katelijneparochies.

1 Ancienne léproserie sur le chemin menant vers Scheut, gravure de Ph. Callens, 1826 (AVB).
De oude leproserie op de weg naar Scheut, ets van Ph. Callens, 1826 (SAB).

2 Lauberge Den Luysenberg, 1723 (AGR).
De herberg Den Luysenberg, 1723 (AR).

3 Le carrefour des Quatre-Vents et la chaussée de Gand, XVIIIe siècle (AGR).
Het kruispunt Vierwinden en de Gentsesteenweg, 18e eeuw (AR).

4 Les cimetières des paroisses Saint-Géry et Sainte-Catherine situés à Molenbeek-Saint-Jean, fin du XVIIIe siècle (ACPASB).
De kerkhoven van de Sint-Goriks- en Sint-Katelijneparochies eind 18e eeuw, destijds op het grondgebied van Sint-Jans-Molenbeek gelegen (AOCMWB).

5 Le centre ancien. Extrait de la carte des sites et des découvertes archéologiques.
De oude dorpskern. Detail uit de kaart van de archeologische vindplaatsen en vondsten.

6 La chaussée de Gand, début du XXe siècle (coll. Dexia).
De Gentsesteenweg aan het begin van de 20e eeuw (verz. Dexia).

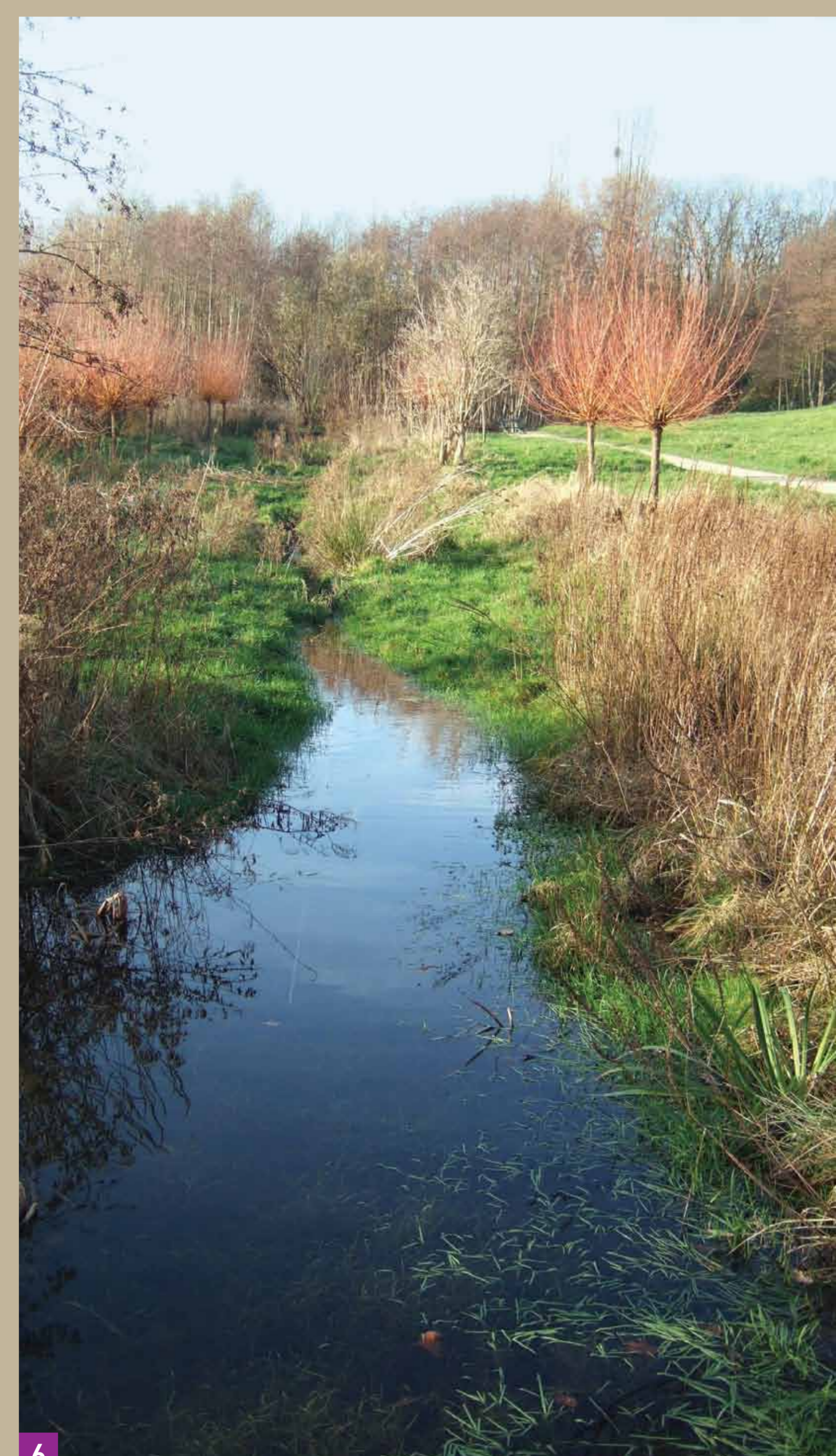
7 Pierre tombale de l'ancien cimetière paroissial, vers 1700.
Grafsteen uit het oude parochiekerkhof, omstreeks 1700.

CHÂTEAUX ET MAISONS DE PLAISANCE KASTELEN EN BUITENVERBLIJVEN

Jusqu'au XIXe siècle, l'environnement se prête admirablement à l'établissement de châteaux et autres maisons de plaisance : Buda, Oostendael, Schoonenberg, De Motte, La Tourette Rouge... Les eaux du Molenbeek et de ses affluents permettent d'alimenter fossés et étangs d'agrément. La proximité de Bruxelles fait de ces demeures des pied-à-terre de premier choix, proches de la ville... mais situés « à la campagne ». L'exemple le plus remarquable est sans conteste celui du château-ferme de Karreveld. Les différents bâtiments forment un complexe imposant articulé autour d'une cour, tandis que les lambeaux de l'ancien domaine font désormais office de parc public.

Tot in de 19e eeuw werd het landschap van Sint-Jans-Molenbeek gekleurd door verschillende kastelen en buitenverblijven: Buda, Oostendael, Schoonenberg, De Motte, La Tourette Rouge, ... Deze waren vaak voorzien van grachten en vijvers die gevoed werden met het water van de Molenbeek en haar aftakkingen. De nabijheid van de stad maakten van deze buitenverblijven geliefkoosde optrekjes: dicht bij de stad... maar toch "op het platteland". Het mooiste voorbeeld is zonder twijfel de kasteelhoeve Karreveld. De verschillende gebouwen vormen een imposant geheel dat een koer omsluit. Vandaag bevinden de overblijfselen van dit domein zich in een openbaar park.

1 Le château-ferme de Karreveld, 2006.
De kasteelhoeve Karreveld, 2006.

2 Porche du château-ferme de Karreveld, début du XXe siècle (AVB).
Toegangspoort van de kasteelhoeve Karreveld, begin 20e eeuw (SAB).

3 La Tourette Rouge et ses annexes, 1738 (AGR).
La Tourette Rouge en bijgebouwen, 1738 (AR).

4 La maison de plaisance Buda et le moulin à vent du Begijnenveld, vers 1810 (BR).
Het buitenverblijf Buda en de windmolen van het Begijnenveld, omstreeks 1810 (KB).

5 Le petit domaine d'Oostendael, début du XXe siècle (coll. Dexia).
Het kleine domein Oostendael, begin 20e eeuw (verz. Dexia).

6 Le Leybeek, dans le parc du Scheutbos, 2006.
De Leybeek in het park van Scheutbos, 2006.

